

ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR ÎN RSSM CA EXPRESIE A TOTALITARISMULUI

Dr. Ruslan ȘEVCENCO

E-mail: rsevcenco@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5203-7858>

Institutul Politici Eficiente

Domeniul istoriei învățământului superior în epoca sovietică este unul dintre cele mai puțin studiate de către savanții-istorici, în pofida faptului, că acesta are o importanță majoră pentru înțelegerea procesului de educație a tineretului studios în URSS și în special în RSS Moldovenească. Enumerăm câteva aspecte: metodele de lucru cu tineretul studios, promovarea tezelor marxism-leninismului și a altor idei ale regimului comunist, controlul partidului și guvernului asupra instituțiilor de învățământ superior, atitudinea studenților față de propaganda sovietică etc. Istoricul Liliana Rotaru a realizat o cercetare inedită în domeniul respectiv, având și o experiență pe măsură – timp de peste două decenii publică articole și monografii, iar în ultimii ani – organizează conferințe științifice internaționale consacrate istoriei învățământului superior în regimurile totalitate, dar și în perioada post-sovietică a Republicii Moldova independente.

Culegerea de documente și materiale *Crearea și consolidarea sistemului de învățământ superior în RSSM. Studiu, documente și materiale* (vol. I) constituie o etapă importantă în activitatea științifică a Liliane Rotaru. Este una dintre primele lucrări în care dezvoltarea învățământului superior în RSS Moldovenească în perioada anilor 1940–1947 este analizată strict în baza materialelor din ziarele și publicațiile vremii, dar mai cu seamă în baza documentelor depistate în Arhiva Națională a Republicii Moldova și în Direcția Arhiva Social-Politică a Republicii Moldova:

Sunt selectate documente inedite, majoritatea publicate în premieră, respectiv materialul este necunoscut savanților din țară și de peste hotare. Pentru a clarifica contextul social-istoric autoarea a considerat necesar să prezinte un amplu studiu introductiv din 120 pagini, în care descrie detaliat etapele de dezvoltare a învățământului superior în RSSM în anii vizați: 1) 1940–1941 – perioada de creare a primelor instituții de învățământ superior în RSS Moldovenească, începerea funcționării acestora, prezentarea bazei materiale, condițiilor de trai ale studenților și profesorilor etc.; 2) activitatea instituțiilor de învățământ superior

Crearea și consolidarea sistemului de învățământ superior în RSSM. Studiu, documente și materiale, vol. I/
editor: dr., conf. univ. Liliana ROTARU.
Chișinău: Lexon-Prim, 2021. – 1012 p.

în evacuare în diferite republici ale URSS (1941–1944); 3) revenirea instituțiilor de învățământ superior din evacuare și restabilirea lor pe teritoriul RSS Moldovenești, crearea noilor instituții de învățământ superior (Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova) și explicații primii lor pași de dezvoltare în contextul noilor cerințe ideologice și politice ale regimului. Este important că editorul, de rând cu limba originalului, păstrează stilul și formulările documentelor, fapt care dezvoltă modul de gândire al autorilor informațiilor date.

Cea mai impunătoare parte a studiului recenzat, peste 700 de pagini, constituie documentele reproduse în original, identificate de autoare în arhivele Republicii Moldova. Sunt incluse unele informații prezentate Biroului CC al PC (b) din Moldova, hotărârile Comitetului pentru Problemele Școlii Superioare al Guvernului URSS, Guvernului și Comisariatului/Ministerului de profil al RSS Moldovenești, precum și informații și rapoarte ale instituțiilor de învățământ superior adresate ministerelor și conducerii de partid a RSS Moldovenești.

Studiul conține date prețioase despre selectarea cadrelor, atmosfera de lucru a lectorilor și studenților în evacuare, extinderea instituțiilor de învățământ superior în primii ani postbelici, procurarea mobilei și utilajului pentru buna funcționare a lor, formarea contingentului de profesori și studenți și restabilirea acestuia după 1944, în special în anii de foamete organizată (1946–1947), problemele cu care se confruntau ei aici, organizarea procesului didactic, aducerea cadrelor didactice din alte republici reieșind din lipsa acută a acestora în Moldova postbelică, procesul de rusificare forțată, nefirească a procesului de studii și eliminarea treptată a limbii române din activitatea instituțiilor de învățământ superior.

Statul totalitar și-a definit perfect scopul: educația populației băștinașă a republicii în spiritul fidelității față de regimul sovietic, denaționalizarea, formarea din populația băștinașă a „oamenilor sovietici” și promovarea, pe toate căile posibile, a principiilor și ideilor „internaționalismului proletar”, în care culturile naționale i se distribuie rolul de copertă colorată a cărții scrise în exclusivitate în limba „fratelui mai mare” – limba rusă, pentru a induce în eroare toată lumea externă privitor la politica națională adevărată (represivă) a regimului totalitar sovietic. Studiul conține lista abrevierilor, lista documentelor și la final este prezentat un index de nume.

Ținem să subliniem, totodată, că editorul aduce în lucrare puține exemple de decizii ale Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (b) al Moldovei în favoarea informațiilor ale secțiilor CC, instructorilor acestuia și ale colaboratorilor instituțiilor de învățământ superior. Precizăm că anume Biroul CC al PC (b)M era structura care conducea atunci toate ramurile vieții în republică, inclusiv cea a învățământului

superior, și nu Guvernul/ comisariatul/ministerul de profil, iar rolul lui pentru instituțiile de învățământ superior era chiar mai important, decât al structurilor unionale. Anume Biroul CC a adoptat în perioada cercetată (1940–1947) un șir de hotărâri în cadrul ședințelor Biroului, Plenarelor CC, consfăturilor etc., care erau obligatorii pentru toți funcționarii din sistemul învățământului superior. În această ordine de idei, recomandăm editorului, conf. univ. dr. Liliana Rotaru să includă în următoarele volume consacrate dezvoltării învățământului superior în RSS Moldovenească, în mod prioritar, toate deciziile conducerii de partid a republicii ce țin de subiectul dat.

Cele menționate nu diminuează eforturile consistente depuse de editor în procesul de stabilire, analiză și publicare a acestui studiu impunător. Considerăm că cercetătoarea Liliana Rotaru a realizat o analiză profundă, complexă și excelent documentată a stării învățământului superior în RSS Moldovenească în perioada 1940–1947, prima etapă de dominație a regimului sovietic de ocupație în RSS Moldovenească. Lucrarea, fără îndoială, constituie un aport important în cercetarea istoriei învățământului superior în RSS Moldovenească în primii ani de existența a regimului totalitar sovietic și prezintă un mare interes atât pentru istorici, specialiști în domeniu, cât și pentru cititorii de rând.

Întrucât dr. Liliana Rotaru perseverează în studierea istoriei învățământului superior în RSS Moldovenească, avem certitudinea că lucrările sale se vor constitui într-o temelie documentară și analitică solidă pentru generațiile de savanți și doritorii de a cerceta aceasta tematică, autoarea având meritul de a fonda o direcție științifică importantă în istoria noastră națională.